Valiokunnan mietintö VaVM 12/2026 vp– HE 87/2026 vp

Valtiovarainvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle valtioneuvoston lainanottovaltuuden muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle valtioneuvoston lainanottovaltuuden muuttamisesta (HE 87/ 2026 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu valtiovarainvaliokunnan verojaostossa.

Asiantuntijat

Verojaosto on kuullut:
- finanssineuvos Sami Napari, valtiovarainministeriö
- osastonjohtaja Anu Sammallahti, Valtiokonttori

Verojaosto on saanut kirjallisen lausunnon:
- talouspolitiikan arviointineuvosto
- Suomen Pankki
- valtiotieteen tohtori Vesa Vihriälä

Verojaosto on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:
- Valtiontalouden tarkastusvirasto

HALLITUKSEN ESITYS

Valtioneuvostolle myönnettyä lainanottovaltuutta esitetään lisättäväksi 205 miljardista eurosta 270 miljardiin euroon, johon sisältyvän lyhytaikaisen lainan enimmäismäärää esitetään lisättäväksi 35 miljardista eurosta 50 miljardiin euroon. Esitys ei vaikuta vuoden 2027 talousarvion sisältöön.

Valmis
5.0

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2026 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Esityksen keskeisenä tavoitteena on lainanottovaltuutta nostamalla mahdollistaa näköpiirissä olevan lainantarpeen tyydyttäminen sekä varmistaa riittävä liikkumavara velan määrän ja enimmäisvaltuuden välillä valtion velanhallinnan sujuvuuden ja kustannustehokkuuden turvaamiseksi. Ilman riittävää liikkumavaraa valtion kyky selviytyä esimerkiksi erääntyvien lainojen uudelleenrahoittamisesta tai valtion lakisääteisten maksuvelvoitteiden hoitamisesta vaarantuu. Viime kädessä riittävällä liikkumavaralla turvataan valtion maksuvalmiutta.

Hallituksen esityksessä mainituista syistä ja saadun selvityksen perusteella valiokunta pitää ehdotusta tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena ja puoltaa sen hyväksymistä muuttamattomana.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Valtiovarainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta oikeuttaa valtioneuvoston tämän määräämillä ehdoilla ottamaan lainaa siten, että valtionvelan nimellisarvo saa toistaiseksi olla yhteensä enintään 270 miljardia euroa ja siten, että lainoja otettaessa laina-ajaltaan enintään 12 kuukauden pituisten lainojen muodostaman lyhytaikaisen velan määrä saa tästä määrästä olla enintään 50 miljardia euroa ja että valtioneuvosto voi määräämissään rajoissa antaa lainanotosta päättämisen valtiovarainministeriön tai Valtiokonttorin tehtäväksi.

Eduskunta oikeuttaa valtioneuvoston tai sen määräämissä rajoissa valtiovarainministeriön tai Valtiokonttorin edellä tarkoitetun lisäksi käyttämään valtion maksuvalmiuden turvaamiseksi sekä valtion kausiluonteisten menohuippujen ja valtion kassasijoitusten tarkoituksenmukaisen hoidon edellyttämän rahoitustarpeen kattamiseksi laina-ajaltaan enintään 12 kuukauden pituista luottoa harkintansa mukaan.

Eduskunta oikeuttaa valtioneuvoston tai sen määräämissä rajoissa valtiovarainministeriön tai Valtiokonttorin tekemään valtion velanhallintaan liittyvässä riskienhallinnassa tarvittavia koron- ja valuutanvaihtosopimuksia ja muita johdannaissopimuksia harkintansa mukaan ja

eduskunta oikeuttaa valtioneuvoston käyttämään tämän päätöksen mukaisia lainanotto- ja muita valtuuksia 1 päivästä heinäkuuta 2026 alkaen toistaiseksi ja oikeuttaa valtioneuvoston jo tätä ennen ryhtymään lainanottoa valmisteleviin tarpeellisiin toimenpiteisiin.

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2026 vp

Helsingissä 29.5.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Markus Lohi kesk
varapuheenjohtaja Saara Hyrkkö vihr
jäsen Otto Andersson r
jäsen Janne Heikkinen kok
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Jari Koskela ps
jäsen Suna Kymäläinen sd
jäsen Mika Lintilä kesk
jäsen Minna Reijonen ps
jäsen Hanna Sarkkinen vas
jäsen Sari Sarkomaa kok
jäsen Sami Savio ps
jäsen Ville Valkonen kok
jäsen Pia Viitanen sd
varajäsen Hannu Hoskonen kesk
varajäsen Janne Jukkola kok
varajäsen Eeva Kalli kesk
varajäsen Jaana Strandman ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tarja Järvinen

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2026 vp
Vastalause

Vastalause /kesk

Perustelut

Hallitus toimii suhteessa velkaantumiseen vastoin hallitusohjelmaa ja parlamentaarista velkajarrusopimusta

Pääministeri Orpon hallitus ei noudata omaa hallitusohjelmaansa, eikä myöskään toimi puolueiden parlamentaarisen velkajarrusopimuksen hengen mukaisesti.

Eduskuntapuolueet sitoutuivat syksyllä 2025 parlamentaarisen sopimukseen julkisen talouden hoitamisesta. Sopimuksen mukaan julkisen taloudenhoidon tavoitteena on, että julkisyhteisöjen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen on enintään 60 prosenttia ja pitkällä aikavälillä 40 prosenttia. Julkisen talouden hoitamisen on edistettävä tavoitetta.

Hallitus kertoo julkisen talouden suunnitelmassa 2027—2030 asettaneensa hallitusohjelmassa seuraavan tavoitteen koskien velkasuhdetta:

”Julkisen talouden velkasuhde vakautetaan ja sen jälkeen käännetään ylivaalikautisessa tarkastelussa pysyvästi alenevalle uralle. Pitkän aikavälin tavoite on pohjoismainen talouskasvu ja velan suhde bruttokansantuotteeseen.”

Tämä hallituksen oma tavoite on sopusoinnussa eduskuntapuolueiden viime syksynä tekemän parlamentaarisen sopimuksen kanssa, josta ainoastaan vasemmistoliitto jättäytyi ulkopuolelle.

Lähtötilanteessa kesällä 2023 julkisen talouden velkasuhde oli 74,6 prosenttia suhteessa BKT:hen. Valtiovarainministeriön viimeisimmän ennusteen mukaan vuonna 2027 velkasuhde olisi noussut jo 92,4 prosenttiin. Velkasuhde jatkaisi yhä kasvuaan seuraavalla vaalikaudella nousten 99 prosenttiin vuonna 2030.

Velkasuhde ei ole vakautunut eikä velkasuhde ole ylivaalikautisessa tarkastelussa kääntynyt pysyvästi alenevalle uralle.

Mikäli hallitus toimisi oman ohjelmansa mukaisesti, se ryhtyisi lisätoimenpiteisiin tavoitteen saavuttamiseksi, eikä heittäisi hanskoja tiskiin. Jos hallituspuolueet ottaisivat vakavasti edessä olevan velkajarrutuksen tarpeen, johon ne väittävät sitoutuneensa, ei se tekisi julkista taloutta heikentäviä lakiesityksiä oman valtakautensa loppusuoralla, vaan edes pyrkisi saamaan velkaantumista hallintaan.

Velkakaton korottaminen edellyttää eduskunnan suostumuksen

Valtion lainanotto toteutetaan perustuslain 82 §:n mukaisesti eduskunnan suostumuksella.

Edellisen kerran velkakattoa korotettiin Petteri Orpon ja Riikka Purran hallituksen esityksestä kesällä 2024, jolloin katto nostettiin 170 miljardista eurosta 205 miljardiin euroon.

Velkaantuminen on kuitenkin jatkunut niin rajuna, että tämäkin katto on ylittymässä jo loppuvuodesta 2026.

Niinpä hallitus hakee eduskunnalta jälleen uutta korotusta velan enimmäismäärään. Tällä kertaa 270 miljardiin euroon.

Korotusta tulisi siis yhdellä kertaa 65 miljardia euroa. Vertailun vuoksi: koko Suomen valtionvelka oli finanssikriisin alla vuonna 2008 noin 54 miljardia euroa.

Nyt velkaa otettaisiin vain muutamassa vuodessa enemmän kuin koko valtionvelka oli tuolloin. Uuden katon arvioidaan riittävän ainakin vuoteen 2030.

Hallituksen suunnitelma johtaisi 64 miljardin euron lisävelkaan vuoteen 2030 mennessä

Samanaikaisesti, kun hallitus hakee eduskunnalta valtuutta mittavalle velkakaton korottamiselle, on se tuonut eduskuntaan julkisen talouden suunnitelman vuosille 2027—2030. Siinä seuraavalle vaalikaudelle tarvittavasta velkajarrusta ollaan käytännössä luistamassa pahemman kerran.

Kokoomuksen johdolla hallituspuolueet eivät hallitusvastuussa ollessaan osoita minkäänlaista sitoutumista velkajarruun. Se sijaan hallitus lykkää asian seuraavan hallituksen kontolle.

Julkisen talouden suunnitelman mukaan valtio ottaisi lisävelkaa yhteensä 64 miljardia euroa vuosina 2027—2030. Käytännössä uusikin velkakatto tulisi ensi vaalikauden loppupuolelta täyteen, jos Orpon hallituksen kaavailema suunnitelma toteutuisi.

Jos uusikin velkakatto muutaman vuoden kuluttua täyttyy, olisi suomalaisilla valtionvelkaa niskassaan jo noin 50 000 euroa henkeä kohden laskettuna.

Hallitus toteuttaa samanaikaisesti valtiontaloutta heikentäviä päätöksiä

Saman aikaisesti mittavan velkaantumisen kanssa hallitus haluaa toteuttaa velkarahalla mittavan yhteisöveroalen, joka hyödyttää erityisesti suuria ja jo valmiiksi kannattavia vanhoja yrityksiä.

Parhaillaan lausuntokierroksella oleva yhteisöveroalennus pienentäisi yhteisöveron tuottoa virka-arvion mukaan staattisesti arvioiden noin 832 miljoonalla eurolla vuodessa. Tämä on veronalennuksen välitön vaikutus.

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan yhteisöverokannan kahden prosenttiyksikön alentamisen pitkän aikavälin itserahoitusasteeksi saadaan noin 34—46 prosenttia. Tässä laskelmassa on sovellettu kirjallisuudesta saatuja arvioita yhteisöverokannan alennuksen vaikutuksista investointeihin ja voitonsiirtoon vaihteluväleineen.

Tämän hallituksen itsensä arvioiman itserahoitusasteen perusteella pidemmällä aikavälillä vaikutukset kattavat hallituksen arvion mukaan 280—380 miljoonaa euroa verotulojen menetyksestä.

Niitä odotellessa uudistus kuitenkin heikentää valtion tulopohjaa ja niiden toteutumisen jälkeenkin jäädään vuositasolla satoja miljoonia euroja miinukselle.

Uusi velkakatto kestäisi pidempään ennen täyttymistä, jos hallitus ei tällä tavoin kiihdyttäisi velkaantumista vastoin ohjelmaansa ja parlamentaarista velkajarrusopimusta.

Keskustan mielestä eduskunnan tulee edellyttää hyväksyessään velkakaton korottamisen, että hallitus ryhtyy korjaaviin toimenpiteisiin. Näin mittavan velkakaton vastineeksi hallituksen on syytä luopua heikentämästä julkisen talouden tilannetta harkinnanvaraisilla päätöksillä tai vähintäänkin kompensoitava ne muina julkista taloutta vahvistavina toimina täysimääräisesti ja pysyvästi.

Vaikka hallituksella onkin selvästi aikomuksena pitää sopeuttamisessa välivuosi, ilmeisesti eduskuntavaalien vuoksi, niin eduskunnan tulee vaatia hallitukselta vastuullisempaa politiikkaa. Suomella ei ole varaa siihen, että hallitus lyö hanskat tiskiin vuotta ennen eduskuntavaaleja.

Julkisen talouden tervehdyttäminen tulee aloittaa jo vuonna 2027 priorisoimalla menoja ja vahvistamalla tulopohjaa ainakin 500 miljoonan — 1 miljardin euron kokonaisuudella. Rahoitusta haetaan esimerkiksi yhteisöveron kaavamaisen alentamisen ja Turun tunnin junan perumisella sekä keventämällä julkista hallintoa tekoälyn laajalla hyödyntämisellä.

Hallituksen on syytä päättää esityksistä viimeistään syksyn budjettiriiheen mennessä ja antaa esitykset eduskunnalle syysistuntokaudella 2026 niin, että ne ehditään käsittelemään kuluvan vaalikauden aikana.

Muuta huomioitavaa

Varsinaisen valtionvelan lisäksi valtiolla on nopeasti paisuneet takaus- ja takuuvastuut. Vuonna 2010 niitä oli noin 23 miljardia euroa. Viime vuoden lopussa jo noin 73 miljardia euroa. Näihin kuuluvat esimerkiksi opintolainatakaukset, valtion asuntorahaston vastuut sekä Finnveran vientiluotot, joita esimerkiksi telakkateollisuus tarvitsee.

Lisäksi valtiolla on noin 20 miljardin euron pääomavastuut kansainvälisille rahoituslaitoksille, kuten Euroopan vakausmekanismille. Näistä sitoumuksista voi syntyä Suomelle nopeastikin maksuvelvoitteita.

Kyse ei siis ole vain nykyisestä velasta ja uudesta korotetusta velkakatosta, vaan valtiontalouden kestävyyttä arvioitaessa on otettava huomioon merkittävät tulevaisuuden riskit, joita takaus- ja takuuvastuiden myötä on kertynyt.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hyväksytään yksi lausuma. ***(Vastalauseen lausumaehdotus)***

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2026 vp
Vastalause

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle syysistuntokauden 2026 aikana tarvittavat esitykset, joilla velkakaton korottamisen vastapainoksi hallitus ryhtyy korjaaviin toimenpiteisiin velkasuhteen kasvun taittamiseksi hallitusohjelman mukaisesti ja samalla toteuttaa parlamentaarisen velkajarrutyöryhmän hengessä oman toimikautensa aikana vielä lisäsopeutuksia luopuen samalla niiden osana yhteisöveron alentamisesta.

Helsingissä 29.5.2026

Markus Lohi kesk
Mika Lintilä kesk
Hannu Hoskonen kesk
Eeva Kalli kesk